

LAURA JÄNIS
HTM, maaseutuylitarkastaja

Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen Suomessa nyt ja tulevaisuudessa

Kuvaan tässä katsauksessa yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen eli Leader-toimintatavan kehittymistä ja nykytilaa Suomessa. Tarkoitukseni on hahmotella toimintatavan tulevaisuutta alue- ja maaseutupolitiikan työkaluna. Katsaus perustuu lähdeluettelossa mainittuihin kirjallisiin lähteisiin. Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen nykytilan kuvauksessa käytän Leader-ryhmien vuosiraportteja ja tulevaisuuden hahmottamisessa Leader2030-tulevaisuustyön aineistoja. Kuvaan julkaisemattomia aineistoja tarkemmin kyseisissä kohdissa. Peilaan aineistoa myös omassa työssäni hankkimaani kokemukseen ja tietoon. Olen toiminut maa- ja metsätalousministeriössä ja työ- ja elinkeinoministeriössä maaseutupolitiikan ja maaseudun kehittämisen tehtävissä vuodesta 2006 ja viimeiset kolme vuotta Leader-toiminnan vastuuvirkamiehenä.

Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen EU:n määrittelemänä

Yhteisölähtöisellä paikallisella kehittämisellä tarkoitetaan tässä EU:sta lähtöisin olevaa *Community-Led Local Development (CLLD)* -toimintatapaa. EU:n maaseutupolitiikassa toimintatavan vakiintunut termi on LEADER-toimintatapa.

Suomessa käytetään termejä yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen, Leader-toimintatapa ja toimintaryhmätyö.

Leader sai alkunsa EU:ssa 1990-luvun alussa maaseudun kehittämisen yhteisöaloitteena. 2000-luvulla toimintatapa valtavirtaistettiin EU:n maaseutupolitiikkaan ja se tuli pakolliseksi EU-osarahoitteisiin maaseudun kehittämisohjelmiin. Nykyiselle ohjelmakaudelle 2014–2020 tultaessa EU-kielessä alettiin käyttää Leaderin sijaan termiä Community-Led Local Development. Toimintatapa on otettu maaseutupolitiikan lisäksi myös koheesio- ja aluepolitiikan välineeksi rakennerahastoihin sekä meri- ja kalatalousrahastoon.

EU määrittelee yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työkaluksi, jolla kansalaiset tuodaan paikallisella tasolla mukaan osallistumaan ja kehittämään ratkaisuja nykypäivän sosiaaliin, ympäristöliisiin ja taloudellisiin haasteisiin. Toimintatavalla osallistetaan paikalliset toimijat, mukaan lukien kansalaistoimijat ja elinkeinoelämä, suunnittelemaan ja toteuttamaan paikallista kehittämisstrategiaa. (EU 2014, 5.) Yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä toteutetaan EU:n rahastojen yhteisessä yleisasetuksessa (EU 2013) kuvattujen periaatteiden mukaan. Euroopan komission ohjeistuksessa (EU 2014) periaatteet on avattu seuraavasti:

- Alueperustaisuus: toiminta keskittyy tiettyihin aluetasoa pienempiin yksiköihin, *sub-regional areas*.
- Kumppanuus: yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä toteuttaa paikallinen toimintaryhmä, joka on muodostettu siten, että mukana ovat paikalliset yksityiset ja julkiset tahot, eikä mikään yksittäinen taho hallitse toimintaa. Suomessa on käytössä kolmikantaperiaate, eli toimintaryhmän hallituksessa on paikallisen julkisen hallinnon, yhteisöjen ja yksittäisten asukkaiden edustus.
- Yhdennetty ja monialainen strategia: toiminta perustuu aluekohtaiseen paikalliseen kehittämisstrategiaan.
- Innovatiivisuus: toiminnan tulee sisältää paikalliseen toimintaympäristöön liittyvää innovatiivisuutta; se luo uusia tapoja ajatella ja tehdä; uusia työn tekemisen tapoja, sosiaalisia innovaatioita, markkinoita, tuotteita ja palveluja.
- Verkostoituminen ja yhteistyö: oppimalla toisiltaan ja verkostoitumalla keskenään paikallisyhteisöt vahvistavat omaa asemaansa globaalissa taloudessa.

Nämä yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen periaatteet ovat säilyneet suurin piirtein samoina Leader-toiminnan alkua ajoista lähtien. Euroopan komission (2014) mukaan periaatteet auttavat saamaan aikaan parempia tuloksia, kun kehittämissuunnitelmassa yhdistetään alhaalta ylös -lähestymistapaa perinteisiin ylhäältä alas toimiviin kehittämisvälineisiin. Alhaalta ylös -lähestymistavan etuihin kuuluu se, että paikallisilla toimijoilla on paras tietämys paikallisista haasteista, resursseista ja mahdollisuuksista. Tämän vuoksi paikalliset toimijat saavat liikkeelle paikallisia resursseja tavalla, joka ei onnistu ylhäältä alas lähtevässä kehittämissuunnitelmassa. Paikalliset toimijat tuntevat vahvempaa omistajuutta ja sitoutuvat hankkeisiin ja paikallisista resursseista saadaan näin paras hyöty irti. Yhteisölähtöinen toimintatapa voi kuitenkin toimia vain, jos se rakentaa luottamusta paikallisten toimijoiden välillä ja jos sitä tuetaan kestäväillä paikallisilla rakenteilla, kokemuksella ja osaamisella. (EU 2014.)

EU toi Leaderin ja toimintatapa levitettiin koko maahan

Käyn seuraavaksi lyhyesti läpi, miten yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen eli Leader-toimintatapa sai alkunsa Suomessa EU-jäsenyyden myötä vuonna 1995, miten se levitettiin koko maahan ja miten toimintaan on osoitettu ohjelmakausi ohjelmakaudelta lisää resursseja.

Leader-toimintatavan käyttöönotto ja juurruttaminen maaseutupolitiikan välineeksi Suomessa herätti Eero Uusitalon (2009) mukaan alusta lähtien paljon kiinnostusta ja innostusta niin hallinnossa kuin paikallistasolla. Myös Isosuo (2000, 63) on todennut Leaderin valmisteluprosessin Suomessa vuonna 1995 osoittaneen, että ”kiinnostusta ja tarvetta paikalliseen kehittämistyöhön on maaseudun toimijoiden keskuudessa.” Leader toimi sysäyksenä vahvistaa paikallista kehittämistä suomalaisen maaseutupolitiikan välineistöissä: ”Paikalliselta tasolta ja maaseudun ihmisiltä tullut signaali osoitti, että hallinnon oli tarkistettava toimintatapojaan ja suhtautumistaan paikallisella tasolla tehtävään kehittämistyöhön” (Isosuo 2000, 64).

Suomessa 1970-luvulla alkanut kylätoiminta oli luonut maaperää yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatavalle jo ennen EU-jäsenyyttä. EU-jäsenyyden ja toimintaryhmätyön myötä kylätoimintakin sai taloudellisesti laajemat puitteet kehittyä. Vuoden 1996 Toimiva maaseutu -ohjelmassa kylätoiminta hahmotettiin virallisesti osaksi Suomen maaseutupolitiikan kokonaisuutta. (Hyryyläinen 2000, 113, 117.) Toimiva maaseutu -ohjelma vuodelta 1996 sisälsi myös ehdotuksen Leader-tyyppisen toiminnan laajentamiseksi koko maahan. Toimintatapa otettiin siis heti alussa maaseutupolitiikan työvälineeksi kirjaimella se Toimiva maaseutu -ohjelmaan eli maaseutupoliittisen kokonaisuuden ohjelmaan. Hyryyläinen (2007) katsoo Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmällä ja maaseutupoliittisilla kokonaisuohjelmilla olleen keskeinen merkitys Leader-toimintatavan valtavirtaistamisessa koko maan kattavaksi ja osaksi useita ohjelmia.

Toimintatavan soveltamista Suomeen ovat pohjineet vuosien varrella Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän asettamat eri nimiset ryhmät, muun

muassa Leader-teemaryhmä, Seudullisen kehittämisen teemaryhmä ja toimintaryhmätyöryhmä. Leader-toiminnan hallintomallista oli alussa risti-riitaisia näkemyksiä. Uusitalon (2009) mukaan yhtälöstä teki vaikeasti ratkaistavan erityisesti se, että toimintaa aluksi rahoittaneen LEADER II -ohjelman rahoitus tuli kolmesta eri EU-rahastosta, joilla kaikilla oli eri vastuuministeriö. Jotkut ministeriöiden virkamiehet olivat sitä mieltä, että kunkin ministeriön tulee vastata omien rahastojensa hankkeitten rahoittamisesta. ”Loppujen lopuksi ratkaisu oli EU:n varat yhteen piikkiin yhdistävä, jolloin toimintaryhmistä ei tehty eri suuntiin hakemuksia lähettävää anelijaa. Varojen yhdistäminen takasi toimintaryhmän autonomisuuden, mikä oli tärkeimpiä Leader-metodin peruskriteereitä.” (Uusitalo 2009, 145–153.)

Uusitalo (2009) on kuvannut yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työväliseen valmisteluvaiheita virkakoneiston sisältä päin. Toimintaryhmätyön valmistelusta kuvastuu määrätietoinen työ. Monet tekijät vaikuttivat yhdessä toimintatavan menestyksensä liikkeelle lähtöön ja vahvistumiseen maaseutupolitiikan keskeiseksi työväliseksi. Toimintatavalle oli kysyntää paikallistasolla ja Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä toimi aktiivisesti kansallisella tasolla. Työntö- ja vetoapu ylhäältä ja alhaalta edesauttoivat sekä sitä, että paikalliset toimijat lähtivät innolla mukaan että sitä, että keskushallinnossa osattiin ja uskallettiin tehdä yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen periaatteita kunnioittavia ratkaisuja. Rakennettu hallintomalli takasi toimintaryhmille riittävän autonomian ja toiminnalle saatiin järjestettyä rahoitusta siten, että kaikki rahoituskelpoiset paikalliset strategiat saatiin rahoitettua. (Uusitalo 2009, 146–149.)

Sihvola (2013) on koonnut toimintaryhmätyön tuloksia esittelevään julkaisuun perustiedot toimintaryhmätyöstä ja sen tuloksista ohjelmakausittain vuodesta 1996 vuoteen 2012. Ohjelmakaudella 1996–1999 yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä Suomessa toteuttivat yhteensä 48 toimintaryhmää: 22 ryhmää LEADER II -ohjelmien rahoituksella ja 26 ryhmää Paikallisen omaehtoisuuden maaseutuohjelman POMO:n rahoituksella. LEADER II -ohjelmiin oli osoitettu jul-

kista rahoitusta yhteensä reilut 56 miljoonaa euroa. EU:n rahoitusosuus jakaantui kolmeen rahastoon: Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastoon (EMOTR), Euroopan aluekehitysrahastoon (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahastoon (ESR). Kokonaan kansallisen Paikallisen omaehtoisuuden maaseutuohjelman POMO:n kokonaisrahoitus oli sen kolmen toteutusvuoden aikana yhteensä reilut 31 miljoonaa euroa. (Sihvola 2013.)

Ohjelmakaudella 2000–2006 yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä toteuttivat yhteensä 58 toimintaryhmää, jotka saivat rahoituksen viidestä eri ohjelmasta: 25 ryhmää LEADER+ -sta, 19 ryhmää Alueellisesta maaseudun kehittämisohjelmasta (ALMA), seitsemän ryhmää POMO+ -ohjelmasta, viisi ryhmää Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmasta ja kaksi ryhmää Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmasta. Ohjelmia oli useita ja rahoituskäytännöt vaihtelivat jonkin verran ohjelmien välillä, mutta toimintatavan peruseriaatteet olivat yhtenäiset kaikissa. Toimintatapa levitettiin maantieteellisesti Suomen kaikille maaseutualueille. Suomen ensimmäiseen ohjelmakauteen verrattuna toimintaryhmien merkitys kasvoi, mutta myös hallinto tuli raskaammaksi. Suomen Kylätoiminta ry toimi kaikkien toimintaryhmien verkostoyksikkönä voitettuaan asiaa koskevan tarjouskilpailun. Yhteistyö eri toimijoiden välillä oli tiivistä, avointa ja luontevaa. Suomen toimintaryhmätyö nousi Euroopan parhaimmiston. (Sihvola 2013, 42–43.)

Ohjelmakaudella 2007–2013 yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä toteuttivat 55 toimintaryhmää ja kaikkien rahoitus tuli Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman (maaseutuohjelma) kautta; yhteensä julkinen rahoitus oli ohjelmakaudella lähes 253 miljoonaa euroa. Toiminta kattoi edelleen kaikki maaseutualueet.

Tällä hetkellä käynnissä olevalla ohjelmakaudella 2014–2020 yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä toteuttavat 54 toimintaryhmää ja kuten edellisellä kaudella, tulee niiden rahoitus maaseutuohjelman kautta. Leader-toiminnan julkinen rahoitus on ohjelman rahoitusuunnitelman mukaan yhteensä 300 miljoonaa euroa, eli noin 50 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisellä kaudella. Maaseudun toimintaryhmien lisäksi vesistöalueilla toimii kuluvalle kaudella 11 kalatalouden

toimintaryhmää meri- ja kalatalousrahaston tuella, sekä toimintatapaa on lähdetty kokeilemaan myös kaupungeissa ESR-rahoituksella.

Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen eli Leader-toimintatapa on keskeinen maaseudun kehittämisen ja maaseutupolitiikan väline Suomessa. Se on väline toteuttaa paikkaperustaista maaseutu- ja aluepolitiikkaa ja alueiden kehittämistä, eli alueiden erityispiirteet, erilaiset lähtökohdat ja voimavarat tunnistavaa kehittämistä. (Kuhmonen & Åström 2016.)

Leaderin vahvuuksia ovat strategisuus ja paikallisuus

Esitän tässä luvussa havaintoja yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen nykytilasta käyttäen aineistona kaikkien Suomen 54 Leader-ryhmän vuoden 2017 vuosiraportteja. Tarkastelen yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen nykytilaa kiinnittäen huomiota toimintatapaan ja toimintaperiaatteisiin.

Leader-ryhmät raportoivat vuosittain oman paikallisen strategiansa edistymisestä ja toiminnastaan maa- ja metsätalousministeriölle ja sidosryhmilleen. Ryhmät laativat vuosiraportin ministeriön pyynnöstä. Ministeriö on laatinut vuosiraportin ohjeellisen rungon yhteistyössä Leader-ryhmien kanssa ja ohjeistanut vuosiraportin pituudeksi korkeintaan 10 sivua.

Vuosiraporteista havaintoja tehdessä tulee tiedostaa, että raportit ovat Leader-toimijoiden itsensä laatimia. Raportit kuvaavat toimintaa sellaisena, kuin Leader-ryhmän toiminnanjohtaja ja mahdollisesti raportin kirjoittamiseen osallistuneet muut työntekijät ja yhdistyksen hallitus toiminnan näkevät. Vuosiraportti tulee myös ymmärtää tietoisesti laadittuna kuvauksena, jolla kerrotaan toiminnasta ministeriölle ja sidosryhmille.

Osa raporteista on mielestäni analyttisesti ja ryhmän omaa toimintaa kriittisestikin arvioiden kirjoitettu. Joissakin niistä analyysi on jäänyt vähäiseksi ja raportissa lähinnä listataan hanke- ja rahoitusmääriä paikallisen strategian painopisteittäin. Mielestäni vuosiraporteista saa joka tapauksessa hyvän yleiskuvan siitä, missä mennään paikallisen strategian toteuttamisessa ja miten Leader-ryhmät toimivat.

Leader-ryhmien julkinen rahoitus maaseutuohjelman kautta ohjelmakaudella 2014–2020 vaihtelee noin kolmesta miljoonasta eurosta noin 11 miljoonaan euroon ryhmää kohden. Kysyntää rahoitukselle on lähes kaikilla alueilla enemmän kuin ryhmien rahoituskehykset antavat myöden. Ryhmät ovat tehneet strategisia valintoja, jotta rahoitusta riittäisi pidemmälle. Ryhmät ovat rajoittaneet tuen määrää ja tukitasoa ja suunnanneet rahoitusta selkeämmin tietyn tyyppiisiin, strategiaa parhaiten tukeviin hankkeisiin. Kaikki Leader-ryhmät rahoittavat sekä yleishyödyllisiä kehittämishankkeita että yritystukia. Muutama ryhmä raportoi ottaneensa käyttöön hakujaksot: yritystutkimuksia arvioidaan kaikissa kokouksissa, mutta yleishyödyllisiä kehittämishankkeita harvemmin. Tällä ryhmät pyrkivät parantamaan hankkeitten vertailtavuutta ja varmistamaan, että rahoitettavaksi valitaan parhaiten strategiaa tukevat hankkeet. Yleisen taloustilanteen parantuminen näkyi vuonna 2017 yritystukien kysynnän vilkastumisena. Yritystukia ryhmät ovat ohjanneet myös suoraan ELY-keskuksesta rahoitettavaksi, jos alueella on katsottu, että ELY-keskuksen käytössä oleva rahoitus riittää ja soveltuu paremmin yritysrahoitukseen.

Vuosiraporteista tulee esiin toiminnan monipuolisuus. Toimintaperiaatteet ovat samat ja toiminta on saman tyyppistä, mutta jokainen Leader-ryhmä on omanlaisensa. Ryhmät järjestävät yrittäjien aamukahveja, yhdistysklinikoita ja vastaavia aktivointitilaisuuksia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Monet ryhmät tekevät yritysneuvonnassa yhteistyötä seudullisten yrityspalveluiden, Yritys-Suomi-verkoston ja ProAgrian kanssa. Monilla alueilla kuntien elinkeinoyhdistöitä on lopetettu ja yrityspalvelut hakevat uutta muotoa. Kunnallisella puolella ilmiönä on elinkeinon kehittämisen supistuminen yhtä kuntaa koskevaksi, kun seudullisia elinkeinoyhdistöitä on purettu.

Maaseutuohjelman rahoituksella tuettava toiminta on vahvasti säädeltyä ja Leader-ryhmät ovat kritisoineet käytössä olevia kehittämisvälineitä liian hankaliksi. Ryhmät raportoivat paikallisissa strategioissa asetettujen elinkeinon kehittämistä ja yrittäjyyden edistämistä koskevien tavoitteiden laahaavan osin tästä johtuen jäljessä. Esimerkiksi

yritysryhmähankkeista on myös hyviä kokemuksia, vaikka niiden aikaansaaminen ja hallinnoivan tahon löytäminen on usein työlästä. Ryhmät raportoivat yrittäjien olevan tyytyväisiä siihen, että he saavat keskittyä yritysryhmähankkeissa itse tekemiseen, kun hallinnoinnista vastaa muu taho. Yritysryhmähankkeita on hyödynnetty esimerkiksi yritysten kansainvälistymiseen, digiosaamisen kehittämiseen ja matkailu- ja ohjelmopalvelujen kehittämiseen.

Kun Leader-periaatteet toteutuvat ryhmien toiminnassa hyvin, saadaan Leader-toiminnan avulla kehittämistyöhön mukaan laajasti uusia tahoja ja tekijöitä. Maaseutuviraston keräämien seurantatietojen mukaan Leader-ryhmien vuoteen 2017 mennessä rahoittamista hankkeista 35 prosenttia oli uusien toimijoiden hankkeita, eli sellaisten tahojen, jotka eivät olleet saaneet Leader-rahoitusta edellisellä ohjelmakaudella 2007–2013. Vuosiraporteissa moni raportoi erityisesti niin kutsutun teemahankkeen olevan hyvä väline tavoittaa uusia toimijoita. Vaikka teemahanke on hallinnollisesti monen mielestä valitettavan raskas, on se kuitenkin mahdollistanut monien pienten toimijoiden pienet hankkeet aikaisempaa paremmin.

Uusia tahoja ryhmät saavat mukaan myös Nuoriso-Leaderin kautta. Nuorten omiin hankkeisiin myönnettävät ja hallinnollisesti kevyet tuet eli Nuoriso-Leader on käytössä monessa ryhmässä. Nuoriso-Leaderiin ryhmät ovat neuvotelleet rahoituksen alueen kuntien kanssa erikseen ja siksi niissä hankkeissa ei tarvitse noudattaa EU:n maaseutuohjelman säädöksiä. Nuorten aktivointia on tehty myös kansainvälisillä hankkeilla, Leader-rahoituksen lisäksi muun muassa Erasmus+ -rahoituksella, sekä kytkemällä kuntien nuorisovaltuustoja Leader-toimintaan. Vastaavalla tavalla kuntarahoituksella toimivia ja EU-rahoitusta kevyemmin hallinnoituja kuin Nuoriso-Leader ovat Yhteisö-Leader ja Bisnes- tai Startti-Leader, joita muutama ryhmä ovat ottaneet käyttöön pienten kehittämishankkeitten ja yritystukien rahoittamiseen.

Strategisuus on keskeinen yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen periaate. Leader-ryhmien toiminta perustuu niiden itse laatimaan monivuotiseen paikalliseen kehittämisstrategiaan. Leader-periaatteiden mukaan strategia on tullut laatia alu-

een toimijoita osallistaen. Raporteista tulee esiin, että yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen on käytännössä pitkäjänteistä kehittämistyötä ja monien Leader-ryhmien toimintaa ohjataan vahvasti strategian avulla. Paikallinen strategia on monien Leader-ryhmien kehittämistyön arkinen väline – sitä käytetään toiminnan suuntaamisessa ja tulosten arvioinnissa. Strategisuuden vaatimus tulee myös EU-säädöksistä: toimintaryhmien on esimerkiksi käytettävä hankkeiden valinnassa valintakriteerejä, joiden perusteella valituiksi tulevat parhaiten paikallista strategiaa toteuttavat hankkeet.

Ryhmien toiminta on kehittynyt ja monet ryhmät ovat vahvistaneet omaa rooliaan ja asemaansa alueellisena kehittämisorganisaationa. Tämä työ kantaa hedelmää esimerkiksi siten, että yhä useampi ryhmä raportoi olevansa mukana maakunnallisissa ja seudullisissa kehittämisfoorumeissa, kuten maakunnan yhteistyöryhmässä ja sen sihteeristössä. Leader-ryhmien edustajat tuovat näille foorumeille tuntumaa paikallisista kehittämismahdollisuuksista ja tarpeista. Leader-ryhmien avulla maakunnalliseen ja seudulliseen kehittämistyöhön saadaan resursseja: osaamista, rahoitusta ja verkostoja alueen sisällä, alueiden välillä ja kansainvälisesti. Alueiden välillä on kuitenkin huomattavia eroja siinä, miten hyvin Leader-ryhmät ovat verkottuneet alueen muiden toimijoiden kanssa. Ryhmien rooli alueen kehittäjänä on voinut jäädä myös kapeammaksi monesta syystä, muun muassa resurssien ja osaamisen puutteen vuoksi.

Monilla alueilla ryhmien keskinäinen yhteistyö ja verkostoituminen on vahvistunut viime vuosina ja ryhmät raportoivat yhteistyön olevan entistä tavoitteellisempaa ja yhteistyöhakuisempaa. Leader-toiminnassa on tietoisesti kehitetty toiminnan laatua ja osaamista. Maaseutuverkostopalvelut on järjestänyt jo usean vuoden ajan Leader-ryhmille laatutyön sparrausta ja ryhmät ovat sen tukemana laatineet kukin oman laatukäsikirjansa. Uutena asiaa tähän liittyen Leader-ryhmät aloittivat vuonna 2017 vertaisauditoinnin. Tavoitteena on, että kaikissa ryhmissä tehtäisiin vertaisauditointia säännöllisesti vuosittain. Vertaisauditoinnissa käydään läpi laatukäsikirjassa kuvattuja toimintaprosesseja ja se toimii vertaisoppimisen välineenä.

Strategista toimintaa kuvaa myös se, että vuosiraporteissa on hyvää analyysia oman toiminnan kehittämiskohteista, toimintaympäristön muutoksesta ja tavoitteista seuraavalle vuodelle. Sisällöllisesti esimerkiksi matkailun kehittäminen on lähtenyt usealla ryhmällä hyvin käyntiin, kun taas biotalouteen liittyvien painopisteiden aktivointiin on tarvetta panostaa enemmän.

Yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä on ulotettu kaupunkiin Leader-ryhmien tuella, useimmiten ESR-hankkeilla ja perustamalla kaupunkijaostoja.

Kansainvälinen toiminta on lähtenyt yhä useammalla Leader-alueella käyntiin. Raportteja lukiessa huomiota kiinnitti Kiinaan suuntautuva yhteistyö esimerkiksi matkailupalvelujen kehittämiseksi ja viennin edistämiseksi, samoin kuin Itä-Suomen Leader-ryhmien Venäjä-yhteistyö. Kolme ryhmää toimii myös Europe Direct -tiedotuspisteinä, joka tarjoaa tietoa EU:sta ja muun muassa rahoitusmahdollisuuksista. Europe Direct -tiedotuspisteitä on Suomessa yhteensä yhdeksän.

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen kumppanuus-periaate tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että Leader-ryhmien hallitukset on Suomessa muodostettu kolmikantaisesti: kolmasosa hallituksen jäsenistä on paikallisen julkisen hallinnon edustajia, kolmasosa maaseudun kehittämiseen liittyvien yhteisöjen kuten kyläyhdistysten edustajia ja kolmasosa niin kutsuttuja tavallisia alueen asukkaita. Vuosiraporttien perusteella hallituksen jäsenillä on usein merkittävä rooli toiminnan aktivoijina ja viestinnässä. Muutama ryhmä raportoi ottaneensa käyttöön hankekummi-menettelyn. Hallituksen jäsenistä nimitään yhteyshenkilö kullekin rahoitetulle hankkeelle ja hankekummin tehtäväksi on yhdessä määritelty kysellä esimerkiksi puolivuositain hankkeen kuulumisia. Monet hallituksen jäsenet ovat siis sitoutuneita ja antavat voimavarojaan oman alueen kehittämiseen kokouksissa käymisen ja hankehakemusten arvioinnin lisäksi tällä tavoin paljon enemmän. Tämä on yksi konkreettinen esimerkki siitä, miten yhteisölähtöisessä paikallisessa kehittämisessä vallan ja vastuun antaminen paikallistasolle saa kehittämistyöhön liikkeelle voimavaroja myös vapaaehtoistyöstä.

Leader-toiminnan hallinnossa on vuosiraport-

tien perusteella myös parannettavaa. Erityisesti ryhmien omaan toimintaan ja alueen toimijoiden aktivointiin tarkoitettun toimintarahaa hallinnossa on ollut ongelmia. Toimintarahaa pitkäkäsitteilyajat Maaseutuvirastossa ja tulkinnot hyväksyttävistä kustannuksista ovat vaikeuttaneet ryhmien oman toiminnan suunnittelua. Myös hankerahoituksen sähköisessä järjestelmässä Hyrrässä ja Katso-palvelussa on ongelmia, jotka työllistävät ryhmiä ylimääräisesti. Tästä johtuen ryhmien työntekijät kokevat, että varsinaiseen lisäarvoa tuottavaan aktivointiin ei ole tahtonut jäädä riittävästi aikaa. Ryhmät raportoivat myös toimista, joilla ne ovat pyrkineet edistämään hallinnon sujuvuutta. Esimerkiksi hankkeiden maksatusten käsittelyä ELY-keskuksissa on pyritty sujuvoittamaan järjestämällä ELY-keskusten ja Leader-ryhmien yhteistyönä maksatuskoulutuksia hankkeiden toteuttajille. Tulosten seurannan ja vaikuttavuuden osoittamisen kannalta ongelmana nostettiin esiin se, että ryhmät eivät saa riittävällä tavalla hankkeiden seurantatietoja ulos Hyrrä-tietojärjestelmästä.

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatavan periaatteet ja niistä saatava lisäarvo tulevat mielestäni esille Leader-ryhmien vuosiraporteissa. Toimintatavan vahvuuksia ovat strateginen ja paikallisiin tarpeisiin vastaava kehittäminen. Leader-ryhmät tarjoavat matalan kynnyksen neuvontaa ja tukea ihmisten kokoisten ideoiden toteuttamiselle. Kysyntää Leader-rahoitukselle on enemmän kuin rahoituskehikset antavat myöten.

Toimintatapaa kehitetään maaseutu- ja kaupunkipolitiikan yhteistyössä

Yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä ja Leader-toimintatapaa maaseutu- ja aluepolitiikan välineenä on kehitetty Suomessa jatkuvasti. Keskeisenä toimintatavan kehittämisen foorumina toimii tällä hetkellä kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän ja Maaseutupalitiikan neuvoston vuonna 2017 yhdessä asettama yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työryhmä.

Maa- ja metsätalousministeriö ja Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman toteuttamista edistävä maaseutuverkosto ovat laittaneet

vuosien varrella merkittävästi resursseja Leader-toimintatavan kehittämiseen, Leader-verkoston toimivuuden parantamiseen, laatutyöhön ja Leader-ryhmien työntekijöiden ja hallitusten jäsenten osaamisen lisäämiseen. Kehittämistyötä on suunnattu Leader-ryhmistä nousseiden tarpeiden mukaan.

Leaderin tulevaisuustyö, Leader2030-prosessi, on ollut maa- ja metsätalousministeriön ja maaseutuverkostopalvelujen vetämä ja yhteistyössä koko Leader-ketjun kanssa toteutettu prosessi. Keskeisin työ toteutettiin kesällä 2016 järjestetyllä tulevaisuusleirillä, jolla oli noin 40 osallistujaa. Osallistajat olivat Leader-ryhmien työntekijöitä ja hallitusten jäseniä, hallinnon edustajia keskus- ja aluehallinnosta, tutkijoita ja muiden järjestöjen edustajia. Osallistujista suurin osa oli niin sanotusti Leader-toiminnan sisäpiiriläisiä, mutta mukaan oli tarkoituksella kutsuttu ja saatu myös ihmisiä ja tahoja, jolle Leader oli vieraampi. Tulevaisuusleirillä tuotettiin ryhmätöissä Leaderin tulevaisuuskuvia. Prosessissa tuotettiin aineistoa myös avoimella verkkopalustalla. Työtä fasilitoivat ulkopuoliset, maaseutuverkoston kilpailuttamat konsultit Business Arenasta ja Futures Gardenista. Esitän tässä tulevaisuustyön tuloksia konsulttien laatiman tulevaisuustyöpajan yhteenvedon pohjalta. (Business Arena ja Futures Garden 2016.)

Prosessin yhtenä taustapontimena oli vuonna 2016 vietetty suomalaisen Leaderin 20-vuotisjuhlavuosi. Samalla, kun juhlavuoden kunniaksi nostettiin esiin yhteisöllähtöisen paikallisen kehittämisen saavutuksia ja vuosien varrella tapahtunutta kehitystä, haluttiin suunnata katseet tulevaan. Taustalla nähtiin myös maakuntauudistuksen tuomat muutokset ja uudet mahdollisuudet toimintaympäristössä. Lisäksi oltiin jo hyvissä ajoin valmistautumassa vuonna 2021 alkavaan seuraavaan EU:n ohjelmakautteen.

Tulevaisuustyössä pohdittiin toimintaympäristön muutoksia ja mitä mahdollisuuksia ja haasteita ne tuovat yhteisöllähtöiselle paikalliselle kehittämiselle. Prosessissa haluttiin myös testata Leader-periaatteita ja selvittää, mitkä ovat yhteisöllähtöisen paikallisen kehittämisen kulmakiviä tulevaisuudessa.

Toimintaympäristön muutos ja toiminnan kulmakivet tulevaisuudessa

Leader2030-tulevaisuustyössä nostettiin toimintaympäristön muutoksesta esiin kuusi ilmiötä. Ensinnäkin maakuntauudistus ja kuntien uusi rooli muuttavat alue- ja paikalliskehittämisen toimijakenttää. Tämä muutos loi osallistujien mieliin epävarmuutta. Tilanteen tulkittiin toisaalta olevan juuri oikea hetki Leader-toimijoille kirkastaa oma roolinsa, tehdä vaikuttamistyötä ja lunastaa itselleen paikka kuntatason kumppanina ja maakunnan päätöksenteossa. Toiseksi paikallisten yhteisöjen merkityksen nähtiin korostuvan, kun poliittista valtaa siirtyy maakuntauudistuksessa maakuntatasolle. Yhteisöllähtöistä paikallista kehittämistä toteuttavien paikallisten toimintaryhmien katsottiin voivan toimia paikallisen vaikuttamisen kanavina ja kuntien ja maakuntien työkaluina paikkaperustaisessa kehittämisessä. (Business Arena ja Futures Garden 2016.)

Kolmanneksi esiin nousivat yhteisöllisyyden ja osallisuuden uudenlaiset muodot, kuten pop up -tyyppisen kansalaistoiminnan lisääntyminen. Tämä haastaa perinteistä yhdistystoimintaa ja järjestöjen perinteisiä toimintatapoja. Myös yhteisöllähtöisessä paikallisessa kehittämisessä tulee huomioida erilaisia osallistumisen tapoja. Neljäs esiin noussut toimintaympäristön muutos liittyi työelämän murrokseen. Työ pirstaloituu, perinteiset urat vähenevät, yrittäjyyden merkitys kasvaa ja yrittäjyys saa erilaisia muotoja. Tämä tuo paikallisessa kehittämisessä mahdollisuuksia alustamaiseen toimintaan. Viidenneksi nähtiin, että paikallisen kehittämistoiminnan rahoituspohja laajenee, kun julkinen rahoitus niukkenee. Kuudentena todettiin, että paikallisten toimintaryhmien tulee huomioida toiminnassa jakamistalous, alustatalous ja digitaalisuus. Lisäksi osallistujat uskoivat monikulttuuriseen Suomeen ja todettiin, että maahanmuutolla on iso merkitys pienille paikkakunnille. Paikallisille toimintaryhmille avautuu rooli kotouttamisessa ja elinkeinojen kehittämisessä. (Business Arena & Futures Garden 2016.)

Leader2030-tulevaisuustyössä pyrittiin pohtimaan toiminnan kulmakiviä puhtaalta pöydältä ja tarkastelemaan kriittisesti sitä, ovatko yhteisöllä-

töisen paikallisen kehittämisen Leader-periaatteet päteviä siinä tapauksessa, että toimintaympäristö muuttuu edellä kuvatulla tavalla. Tuloksena oli, että kaikissa rakennetuissa tulevaisuuskuivissa toiminnan peruseriaatteet pysyivät osallistujien mielestä samoina: kansalaislähtöisyys, paikkaperustaisuus, alustamainen toiminta, kokeilut ja kokeilukulttuuri sekä edelläkävijyys ja uuden levittäminen. Kulmakiveksi nousi myös yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatavan soveltuminen yhtä lailla kaupunkien kuin erilaisten maaseutualueiden kehittämiseen, sillä ”kaikki asuvat kylissä”. (Business Arena & Futures Garden 2016.)

Kansalaislähtöisyys yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen perustana kuvattiin Leader2030-tulevaisuustyössä sekä paikallisdemokratiaa vahvistavana toimintana että työkaluna paikallisyhteisön jäsenten saamiseksi mukaan uuden luomiseen. Toimintatapa täyttää ”pääasiassa suurten organisaatioiden tarpeisiin räätälöidyn innovaatiojärjestelmän aukkokohtaan toimimalla kansalaislähtöisesti ja paikallisyhteisöjen parissa.” (Business Arena & Futures Garden 2016.)

Paikkaperustaisuus pysyy toiminnan kulmakivenä, sillä vaikka monipaikkaisuus lisääntyy, ihmisten oma elin- ja työympäristö sitoo heidät tiettyyn – tai tiettyihin – sijaintiin ja fyysiseen ympäristöön. Vaikka paikkaperustaisuus pysyy, toiminnassa tulee tunnistaa se, että samalla digitaalisuus vähentää riippuvuutta maantieteestä.

Leader-ryhmät ovat aina olleet käytännössä riippuvaisia yhdestä rahoituslähteestä, eli maa- ja metsätalousministeriöltä saamastaan rahoituksesta. Tämä tekee toiminnasta haavoittuvaista. Euroopan komission alkukesästä 2018 julkaisemien rahoitusehdotusten mukaan maaseudun kehittämisen rahoitus tulisi Suomessa pienenevään kaudella 2021–2027 merkittävästi kauteen 2014–2020 verrattuna. Leader2030-tulevaisuusleirillä pidettiin ratkaisuna rahoituksen niukkenemiseen sitä, että alustamaisen toiminnan myötä rahoitus koostuisi jatkossa useista eri lähteistä. Haaste ei sinänsä ole uusi, ja ryhmiä on kannustettu rahoituspohjan laajentamiseen jo pitkään. Käytännössä tämä on ollut vaikeaa ja edennyt hitaasti, vaikka toki jonkin verran Leader-ryhmät sekä toteuttavat itse hankkeita muulla rahoituk-

sella että neuvovat muita eteenpäin hakemaan rahoitusta muualta. Tulevaisuustyössä visioitiin, että alustamaisen Leader-ryhmien yhteyteen voisi muodostua Leader-osuuskuntia. Niiden kautta ihmiset toteuttaisivat itseään tulevaisuuden maailmassa, jossa työnteko on pirstaloitunutta ja perinteiset työurat kadonneet.

Kokeilut ja kokeilukulttuuri sekä edelläkävijyys ja uuden levittäminen toiminnan kulmakivinä tarkoittavat paikallisyhteisöjen toimimista kokeiluympäristönä, kokeilurahoitusta ja verkostoja onnistuneiden kokeilujen levittäjinä. Paikallisille toimintaryhmille esitettiin roolia yhteiskunnalle merkittävien ilmiöiden edelläkävijöinä ja esimerkiksi näyttäjinä. Digitaalisuus, kiertotalous ja ympäristöasiat nähtiin kaikkea Leader-toimintaa läpileikkaavina teemoina.

Paikallisen toimintaryhmän roolit: rahoittaja, alusta ja kehittäjä

Yhteenvetona Leader2030-tulevaisuusleirillä vuonna 2016 pohdittiin Leader-toimijoiden identiteettiä ja rooleja (Business Arena & Futures Garden 2016). Leader-toiminnassa rahoittajaroolin nähtiin olevan selvä. Leader-ryhmät nähdään ennen kaikkea rahoittajina. Rahoittajaroolissaan ne ovat ainutlaatuisia toiminnan peruseriaatteiden vuoksi. Kumppanuuseriaate tarkoittaa sitä, että kolmikantaisesti kootut Leader-yhdistysten hallitukset tekevät rahoituspäätökset. Rahoittajaroolia uhkaa riippuvaisuus yhdestä rahoitusmuodosta ja julkisen rahoituksen niukkeneminen. Siksi yhteisölähtöisessä paikallisessa kehittämisessä tulisi kokeilla myös uusia rahoitusmuotoja. Samoin toiminnassa tulisi vahvistaa myös muita rooleja kuin rahoittaja-identiteettiä.

Leader-toimijoille on muodostunut paljon myös muuta pääomaa kuin raha: on sosiaalista pääomaa, osaamispääomaa, tietopääomaa ja mobilisointipääomaa. Vahvistamalla rahoittajaroolin lisäksi alustana toimimisen roolia toimintaryhmät saisivat nämä eri pääomat tuottamaan paremmin tulosta. Alustana paikallinen toimintaryhmä yhdistää rahoittaja- ja kehittäjäroolit sekä yhteisön osallistumisen. Vielä ei täysin hahmottunut, mitä alustana toimiminen käytännössä konkreettisesti

tarkoittaisi. Käytännön kokemusta alustana toimimisesta ei juuri vielä ole ja ansaintalogiikan nähtiin siinä olevan epävarma. Tämän roolin kuitenkin arveltiin korostuvan tulevaisuudessa. (Business Arena & Futures Garden 2016.)

Roolin kirkastamista peräänkuulutettiin. Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen on strategista toimintaa ja paikallisten toimintaryhmien tulee kasvaa nimenomaan strategisina toimijoina. Ensisijaisen tärkeää on saada ja tuoda esiin toimintatavan vaikuttavuus.

Tulevaisuustyö antoi hyviä eväitä yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatavan vahvistamiseen. Moniin esiin nousseisiin asioihin on parin vuoden aikana jo tartuttu. Leader-ryhmien vuoden 2017 vuosiraporttien perusteella monella alueella ryhmien rooli alueen kehittämisverkostoissa on vahvistunut ja maakunnan Leader-ryhmät tekevät keskenään yhä enemmän ja systematisempaa yhteistyötä. Maaseutuverkostopalvelujen sparraamana Leader-ryhmät ovat tehneet jo usean vuoden ajan laatutyötä. Tulevaisuusleirin johtopäätösten mukaan myös toiminnan johtamiseen tulee kiinnittää huomiota ja siinäkin maaseutuverkostopalvelut on tarjonnut koulutus- ja sparrausapua.

Tulevaisuusleiriä fasilitoineet konsultit kannustivat myös ajattelemaan Leaderiä yrittäjämäisenä toimintana: miten Leader-ryhmä toimisi, tuotteistaisi ja markkinoidisi palvelujaan, jos se olisi yritys. Tähän pyrittiin muotoilemalla yhdessä Leader-toiminnan missiota, visiota sekä Leader-ryhmien palvelulupausta tuleville maakunnille ja kunnille. Työ ydinsanomana kirkastamiseksi on vielä kesken ja tarkempi palvelulupausta tulee jokaisen Leader-ryhmän muotoilla itse omille asiakkailleen ja kumppaneilleen sopivaksi.

Nyt tarvitaan yhteinen tahtotila yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen tulevaisuudesta

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen tulevaisuutta politiikkavälineenä ja kehittämismenetelmänä linjataan parhaillaan tätä katsausta kirjoitettaessa vuonna 2018, kun sekä EU:ssa että valtakunnallisesti on alettu valmistella vuoden 2020

jälkeen alkavaa ohjelmakautta. Euroopan komissio julkaisi tulevaa kautta koskevat lainsäädäntöehdotuksensa touko-kesäkuussa 2018. Ehdotusten perusteella komissio haluaa vahvistaa yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä eri poliittikalohkoilla. Ehdotusten mukaan toimintatapa säilyisi pakollisena välineenä maaseutupolitiikassa ja mahdollisena välineenä koheesio- ja aluepolitiikassa ja meri- ja kalatalouspolitiikassa.

Leader2030-tulevaisuustyö saa jatkoa vuonna 2018 yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen tulevaisuusprosessista, CLLD2030-tulevaisuus-työstä, jota toteutetaan kaupunki- ja maaseutupolitiikan yhteistyössä yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työryhmän johdolla.

Leader2030-työssä fokus oli maaseudun paikallisyhteisöissä, ja työn antia ammennettiin toimintatavan kehittämiseen lähinnä maaseutuohjelman ja maaseuturahaston näkökulmasta. CLLD2030-työssä tarkastellaan yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä kaikilla alueilla ja tavoitteena on ammentaa työn tuloksista toimintatavan kehittämiseen myös kaupunkien paikallistoimijoiden ja rakennerahastojen näkökulmasta. Tulevaisuusprosesseilla haetaan yhteistä tahtotilaa yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen metodin kehittämiseksi tulevalla EU-ohjelmakaudella. Lisäksi pohditaan, mitä rooleja paikalliset toimintaryhmät voivat ottaa tulevaisuuden kunnissa ja maakunnissa.

EU-tason valmistelu antaa tällä hetkellä hyvät lähtökohdat valmistella Suomeen sopiva yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintamalli. Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen peruseräatteen säilyisivät nykyisenkaltaisina ja EU:sta tulevaa hallinnollista taakkaa on ainakin tavoitteena keventää.

Kansallisesti on alettu miettiä, minkälaista yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä meillä tulevaisuudessa tarvitaan ja minkälaisella toiminnalla ja hallintomallilla toimintatavasta saadaan mahdollisimman suuri lisäarvo. Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatavan lisäarvosta tarvitaan lisää arviointoja ja tutkimuksia myös Leader-toimijoiden sidosryhmien, kumppaneiden ja muiden paikallis- ja aluekehittäjien näkökulmasta. Maa- ja metsätalousministeriö on tilannut

Leader-periaatteiden ja hallintomallin arvioinnin, jossa toimintaa tarkastellaan ketjun sisältä ja ulkoa. Arvioinnin on määrä valmistua vuoden 2019 loppuun mennessä.

Maaseutupolitiikassa ja maaseudun kehittämisen välineistössä toimintatapa säilyy joka tapauksessa, ja tahtotila toimintatavan vahvistamiseksi on maaseutupolitiikan piirissä vahva. Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen on toimintatapana tuttu maa- ja metsätalousministeriössä maaseudun kehittämisen lisäksi myös elinkeinokalatalouden kehittämisessä meri- ja kalatalousrahaston puolella. Rakennerahastopolitiikan välineiden valmistelussa työsarkaa on enemmän. Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työryhmä esitti alkukesästä 2018 antamassaan kannanotossa tavoitteeksi, että toimintatapa tulee ottaa käyttöön myös rakennerahastoissa ja maantieteellisesti mahdollisimman kattavasti kaikilla alueilla, myös kaupungeissa. Käytännössä tavoitteen saavuttaminen edellyttää tavoitteellista valmistelua ennen kaikkea työ- ja elinkeinoministeriössä rakennerahastojen vastuuministeriönä. Jos tahtoa on, ovat edellytykset yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatavan käyttöön ottoon ja vahvistamiseen hyvät. Suomessa on kokemusta useasta rahastosta rahoitetusta Leader-toiminnasta EU-jäsenyytemme alkuajoilta. Muutamissa muissa maissa, esimerkiksi Ruotsissa, on kuluvalle ohjelmakaudellaikin hyödynnetty mahdollisuutta monirahastoiseen paikalliseen kehittämiseen.

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen tulevaisuus rakentuu ennen kaikkea paikallisten yhteisöjen tarpeista ja alhaalta ylös lähtevästä toiminnasta. Tulevaisuuteen ja paikallisyhteisöjen toimintamahdollisuuksiin vaikuttaa kuitenkin koko

ketju: Euroopan komission eri pääosastot ja muut EU-instituutiot, Suomessa ministeriöistä ennen kaikkea maa- ja metsätalousministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö, Maaseutuvirasto ja maaseutuverkosto, nykyiset ja tulevat ELY-keskukset ja maakunnat sekä paikalliskehittäjät, kuten Leader-ryhmät, kukin omalla alueellaan. Paikalliskehittäjät vaikuttavat myös yhdessä alueellisella, kansallisella ja Euroopan laajuisella yhteistyöllä ja edunvalvonnalla.

Suomessa yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen voi sanoa olleen keskeinen maaseutupolitiikan väline koko maaseutupolitiikan 30-vuotisen historian ajan. Leader-toiminnan vahvuus on alusta asti ollut se, että toimintatavalle on yhtäältä paikallistasolla vahva kysyntä ja toisaalta hallinnossa ja kansallisesti paikallista kehittämistä on pidetty todella tärkeänä. Toiminta on ollut tehokasta ja tuloksellista. Ohjelmakaudelle 2014–2020 Leader-toiminnan julkista rahoitusta nostettiin lähes 50 miljoonaa euroa kaudesta 2007–2013, yhteensä 300 miljoonaan euroon. Toinen vahvuus on jatkuva osaamisen kehittäminen ja laadun parantaminen. Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintatapaa on tietoisesti kehitetty ja kehittämistyöhön on satsattu niin paikallisesti Leader-ryhmissä kuin keskushallinnossa. Leader2030- ja CLLD2030-tulevaisuustyöt antavat eväitä toimintatavan vahvistamiseen myös tulevaisuudessa. Kun innostusta ja kiinnostusta on niin ruohonjuuritasolla kuin hallinnossa, on toimintatavan vahvistamiseen koko Suomen maaseutu-, kaupunki- ja aluepolitiikan välineenä hyvät eväät.

Lähteet

Leader-ryhmien vuosiraportit 2017 (54 kappaletta).

Kirjallisuus

Business Arena & Futures Garden 2016. Leader2030 tulevaisuustyöpajan yhteenveto 26.–30.6.2016. Saatavissa: <https://www.maaseutu.fi/globalassets/leader/leader2030-tiedostot/leader20203020yhteenveto.pdf>. [Viitattu 25.7.2018.]

EU 2013. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1303/2013, annettu 17. päivänä joulukuuta 2013, Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä sekä Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1083/2006 kumoamisesta. Euroopan unionin virallinen lehti. L 347/320. FI. 20.12.2013.

EU 2014. Guidance on Community-led Local Development in European Structural and Investment Funds. Version 3: June 2014. European Structural and Investments Funds. Guidance for Member States and Programme Authorities. Saatavissa: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_community_local_development.pdf. [Viitattu 23.7.2018.]

Hyryläinen, Torsti 2007. Toimintaryhmätyö paikallisen kehittämisen metodina. Maaseudun uusi aika. Maaseutututkimuksen ja -politiikan aikakauslehti. Numero 3/2007, 15. vuosikerta. 20–36.

Hyryläinen, Torsti 2010. Kylätoiminnan perinne sosiaalisen pääomana. Teoksessa: Hyryläinen, Torsti & Pertti Rannikko (toim.). Eurooppalaistuvat maaseutupolitiikka. Paikalliset toimintaryhmät maaseudun kehittäjinä. Vastapaino. 109–119.

Isoosuo, Tuula 2010. Toimintaryhmätyön vahvistuminen. Teoksessa: Hyryläinen, Torsti & Pertti Rannikko (toim.). Eurooppalaistuvat maaseutupolitiikka. Paikalliset toimintaryhmät maaseudun kehittäjinä. Vastapaino. 60–77.

Kuhmonen, Hanna-Mari & Christell Åström 2016. Paikkaperustaisuus maaseutupolitiikan ja maaseudun kehittämisen lähtökohtana. Teoksessa: Luoto, Ilkka, Mari Kattilakoski & Peter Backa (toim.). Näkökulmana paikkaperustainen yhteiskunta. Platsberet samhälle som perspektiv. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen. 25 / 2016. Lönnberg Print & Promo. 147–158.

Sihvola, Sanna (toim.) 2013. Toimintaa ja tuloksia maaseudun paikallisyhteisöissä. Paikalliset toimintaryhmät Suomessa 1996–2012. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 1/2013. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä.

Uusitalo, Eero 2009. Maaseutu – väliinpuotoajasta vastuunkantajaksi. Maaseutupolitiikan itsenäistyminen alue- ja maatalouspolitiikan puristuksessa. Helsingin yliopisto. Ruralia-instituutti.